

Віктор ЗАВГОРОДНІЙ

МОВНА ТА КУЛЬТУРНА ДИФУЗИЯ В МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ: ПОЗИТИВ І НЕГАТИВ

Стаття присвячена питанням взаємопроникнення мовних і культурних елементів у результаті міжкультурної взаємодії. Розкрито зміст понять “культурна дифузія”, “міжкультурна інтерференція”, “мовна інтеграція”. Приділено увагу питанням збереження самотньої української культури, а також перспективам розвитку мовного середовища України з обов’язковим безперервним і послідовним вивченням англійської мови у зв’язку з її швидким поширенням і використанням в якості лінга франка. Розглядається завдання формування особистості, здатної виступати медіатором культур, залишаючись при цьому суб’єктом своєї національної культури.

Ключові слова: культурна дифузія, мовна дифузія, міжкультурна інтерференція, координативний білінгвізм, субординативний білінгвізм, мовна інновація, українська культура, мовне середовище, лінга франка.

Постановка проблеми. Проблеми міжкультурної комунікації цікавили дослідників різних галузей знань із давніх-давен. Однак із посиленням процесів глобалізації та інтеграції світової спільноти в XXI столітті, коли стираються кордони між державами й утворюються єдині політичні, культурні та мовні простори, все гостріше відчувається проникнення “чужої” культури, пов’язане з бурхливим розвитком інформаційних технологій, які спрощують комунікацію (інтернет, електронна пошта, відео-конференції тощо). Для гуманітарної освіти стає надзвичайно актуальним сучасне розуміння питань взаємопроникнення мовних і культурних елементів у результаті міжкультурної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми культурної та мовної дифузії потребують філософського, культурологічного, історичного, психологічного, лінгвістичного осмислення й аналізу. Вони широко досліджувалися багатьма філософами культури, серед яких О. Шпенглер, М. О. Бердяєв, М. Я. Данилевський, В’яч. Іванов, К. Леонт’єв, В. Соловійов, А. Камю, Ж. П. Сартр, М. М. Бахтін, М. Бубер, Г. Марсель, Ю. М. Лотман. У культурологічних дослідженнях культурна дифузія розглядалася в рамках культурної динаміки (У. Бідні, Л. Уайт, Б. Малиновський, С. О. Арутюнов, Ю. В. Бромлей, С. О. Токарев).

У лінгвістичних дослідженнях вивчення культурного діалогу пов’язано перш за все, із співвідношенням мови та культури, досліджуваним в аспекті міжкультурної комунікації (С. Г. Тер-Мінасова та ін.), через поняття “картини світу” (В. Гумбольдт, Е. Сепір, Б. Уорф та ін.), а також у контексті мовної особистості (Ю. Караулов та ін.) та мовної спільноти (Л. Вайсгербер та ін.). У сучасній лінгвістиці проблема запозичення розроблена досить широко і в різних аспектах: методологічному, словотвірному, історико-функціональному, стилістичному та ін. Це роботи О. Е. Біржакової,

О. А. Валькової, Л. А. Войнової, Л. П. Крисіна, Л. Л. Кутіної, Д. С. Лотте, Г. П. Нещіменко. Культурологічному аспекту мовних запозичень присвячена робота Є. Ф. Тарасова “Діалог культур у дзеркалі мови”, в якій розроблені теоретико-методологічні категорії запозичення в мові та культурі й розкрито загальний механізм запозичення.

Метою статті є аналіз феномену мовної і, відповідно, культурної дифузії, що набув величезного значення в епоху глобалізації, а також осмислення загрози втрати українською культурою індивідуальності та власної автентичності в ситуації глобальної дифузії англomовної культури, яка існує в наш час.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що до міжкультурної комунікації долучаються люди різних етнічних, соціальних, гендерних спільнот, навіть якщо вони говорять однією мовою (наприклад, американці та канадці). Діалог між доміантною та субмісивною культурою всередині однієї країни також можна віднести до міжкультурної комунікації. У загальному плані міжкультурна комунікація здійснюється між представниками різних лінгвокультур, де взаємодіють різні національні свідомості, а чужа дійсність пізнається за допомогою образів рідної культури. У ході такої взаємодії комуніканти використовують спеціальні мовні варіанти і дискурсивні стратегії, відмінні від тих, якими вони користуються при спілкуванні всередині рідної лінгвокультури. Як наслідок відбувається взаємозбагачення контактуючих культур і взаємопроникнення деяких мовних засобів і культурних елементів у ході міжкультурної комунікації. Часом те, що ми сприймаємо як традиційно-національне, є результатом багатовікового взаємовпливу культур. Тут йдеться про дифузю, яка активно впливає на динаміку мови та культури.

У культурологічному плані дифузія – це взаємне проникнення окремих явищ культури або цілих її комплексів з однієї культури в іншу при їх взаємодії. За визначенням У. Хевіленда, дифузія являє собою запозичення деяких культурних елементів з однієї спільноти представниками іншої спільноти [8, с. 451]. Таким чином, завдяки історичним, природним та іншим процесам взаємодії відбувається проникнення і поширення культурних інновацій. Каналами культурної дифузії слугують міграція, туризм та інші міжкультурні контакти в політичній, соціальній, культурній, професійних сфері. Всі ці форми культурної дифузії поширюються в таких напрямках:

1) у вертикальному – між культурами з нерівним статусом (наприклад, із кінця ХХ століття одяг здебільшого вже не є характерним елементом соціального класу);

2) горизонтальному – між культурами кількох етносів, соціальних груп або окремими індивідами (наприклад, в результаті частих контактів запозичується лексикон, манери та поведінка) [8, с. 71].

Культурна дифузія має як позитивні, так і негативні сторони. До позитивних моментів можна віднести зближення народів, а до негативних – асиміляцію у вигляді втрати самобутності, уніфікацію культур. Поширення універсальних культурних патернів у всьому світі, відкритість кордонів для

культурного впливу і розширення міжкультурного спілкування змушують говорити про процес глобалізації сучасної культури, тобто інтеграцію окремих етнічних груп в єдину світову культуру. Процеси глобалізації та культурної динаміки націлені на взаємодію та діалог самотніх культур для взаємовигідного співробітництва та вирішення світових проблем, а не на формування єдиної світової культури.

У лінгвістичній літературі під дифузією розуміється повільне поступове проникнення того чи іншого іншомовного елемента в систему мови, яка готова його сприймати, а інтерференція є невід'ємною складовою частиною даного процесу. Процес дифузії має дві стадії – інтерференцію та інтеграцію. На першій стадії спостерігається мовне або культурне відхилення від прийнятих норм даної лінгвокультури. Йдеться про міжкультурну інтерференцію і як результат – конфліктну взаємодію різних національних свідомостей у міжкультурному спілкуванні, де відбувається перенесення культурних патернів, прийнятих у рідній культурі, в іншомовне середовище, що, безумовно, перешкоджає досягненню цілей і взаєморозумінню комунікантів [4, с. 87]. З методичної точки зору міжкультурна інтерференція визначається як ненавмисне допущення студентами в іншомовному дискурсі різних неточностей з позиції норм досліджуваної мови та культури в результаті негативного впливу наявного мовного, мовленнєвого та культурного досвіду. Наведемо деякі приклади міжкультурної інтерференції.

1. На лексичному рівні: а) у народів Середньої Азії “місяцеподібною” називають красиву жінку, відтак це слово несе позитивну конотацію; натомість, наприклад, в англійській мові еквівалент цього слова “moon-faced” (обличчя круглої форми) або в російській “лунолика” – несе негативну конотацію. Важко уявити позитивну реакцію американки або українки на поширений в деяких країнах Африки комплімент “Ви граціозні, як біла слониха” або на улюблений у Японії “Ти виглядаєш, як справжня змія!”. Тому у слов'ян, англомовних людей і узбеків чи туркменів не можуть бути однаковими асоціації з поняттям краси жінки; б) англійське слово “actual” (реальний, справжній, фактичний, справжній) найчастіше українцями використовується в значенні “актуальний” – important, topical, relevant, sharp, acute, urgent (важливий, актуальний, гострий, терміновий), що призводить до зміщення значення цього слова; в) можна згадати дипломатичний конфуз із публікацією на сайті НАТО інформації про отримання статусу аспіранта НАТО Україною: слово “aspirant” у перекладі означає “той, хто прагне”, і ніякого спеціального статусу така констатація не передбачає.

2. На дискурсивному рівні: а) американці та європейці при спілкуванні уникають запитань про особисте життя, оскільки це може бути оцінене як вторгнення в зону комфорту та на “особисту” територію, в той час як, наприклад, для узбеків є прийнятними запитання особистого характеру. Така різниця може призвести до нерозуміння і навіть до конфлікту культур у контактуванні з представниками інших народів.

б) для мовлення представників Середнього та Близького Сходу характерні “барвистість”, “химерність” в судженнях та міркуваннях, паузи,

недомовки і непрямолінійність. Прикладом може слугувати етикет вітання, який є дуже багатослівним і містить безліч нюансів. У мовленні узбеків мають місце імплікації, наприклад, слово “хоп” (добре) не завжди означає, що людина згодна або щось буде зроблено, – це формальна ознака ввічливості. Тому узбеки європейцям здаються багатослівними, такими, що говорять не по суті, нав’язливими, “цікавими” тощо.

Східне привітання взагалі є цілою церемонією з обіймами, довгими рукостисканнями (здебільшого стискають обома руками одну, оскільки одна рука – знак неповаги), детальним розпитуванням співрозмовника про його здоров’я та стан справ, причому запитання можуть неодноразово повторюватися під час бесіди. Деякі народи Азії зовсім обходяться без рукостискань.

Мовне і культурне відхилення від прийнятих норм даної лінгвокультури на стадії інтерференції в подальшому може стати нормою, але може і не стати нею. В разі прийняття норми мовні та культурні явища стають складовою частиною мови і культури, які їх запозичують, – ця стадія іменується інтеграцією. Явище інтеграції можна продемонструвати на прикладі запозичень. Наразі такі слова, як менеджмент, корпорація, маркетинг, демпінг, бізнесмен, траст, прайс, ділер, маклер, імпічмент, рекет, омбудсмен, спічрайтер, уже не сприймаються українцями як іншомовні. А узбеками або туркменами, наприклад, сучасний весільний наряд нареченої (біле плаття і фата, що є запозиченням зі східнослов’янської культури) сприймається вже як традиція.

Етап інтеграції процесу дифузії можна співвіднести з координативним білінгвізмом, коли інофони говорять і діють адекватно нормам носіїв мови в ході міжкультурної взаємодії. Відповідно, етап інтерференції пов’язується із субординативним білінгвізмом – коли в міжкультурній взаємодії ми бачимо будь-які порушення або відхилення у мові та поведінці не-носіїв мови.

Розглянемо дифузії з позиції мовних інновацій, щоб наочно побачити позитивні та негативні сторони цього феномену. До позитивних моментів можна віднести той факт, що лексичний склад окремо взятої лінгвокультури поповнюється за рахунок запозичень з інших лінгвокультур (предмети побуту, явища і таке інше) або ж неологізмів-запозичень. Наприклад, процеси глобалізації та комп’ютеризації України, незворотне входження комп’ютерної техніки в наше життя дозволяє запозичувати англійські терміни в їх оригінальному, первісному вигляді, наприклад: compatible – компатибельний; CD player – СД-плеєр, Internet – інтернет, roaming – роумінг, banner – банер, laptop – лептоп, e-mail – емейл, online – онлайн, driver – драйвер, web page – веб-сторінка, hacker – хакер, monitor – монітор, chat – чат, file – файл, cyber space – кібер-простір тощо. У сфері побуту ми маємо слова, які найчастіше позначають передові технології, що ввійшли у повсякденне життя: mixer – міксер, toaster – тостер, marker – маркер, video player – відеоплеєр. Останнім часом з’явилося багато слів на позначення різних елементів одягу, які можуть іноді паралельно вживатися з уже існуючими назвами або ж відображати нові досягнення у сфері моди: body –

боді, t-shot – ті-шот, grinders – гріндерси, top – топ, trench – трентч, cardigan – кардіган. У культурній сфері спостерігаємо особливо багато запозичень у зв'язку з великою популярністю масової культури західних країн. До них належать такі слова, як show business – шоу-бізнес, promotion – промоушн, remake – рімейк, remix – ремікс, clip-maker – кліп-мейкер, poster – постер, fan club – фан-клуб, single – сингл, sound track – саунд-трек тощо. Дуже значного впливу зазнала молодіжна культура. В активному словнику підлітків нараховується велика кількість іншомовних слів, що позначають різноманітні течії та стилі сучасної музики, нові явища молодіжної моди: hip hop – хіп-хоп, skinhead – скінхед, punk – панк, biker – байкер, scout – скаут, rap – реп, rave – рейв, body art – боді-арт, piercing – пірсинг та ін. Орієнтація на здоровий спосіб життя, дуже популярний у західних країнах, вплинула і на наше суспільне життя. Досить звичними явищами стали заняття шейпінгом (shaping), бодібілдингом (bodybuilding), відвідування фітнес-клубів (fitness clubs) тощо.

Дифузія на стадії інтерференції значно поширена в суспільстві. Так, Р. М. Фрумкіна висловила чудову думку про напівкультуру як про нестачу “культури взагалі” або “напівмовлення” (характерна суміш англійських запозичень, просторічної лексики і т. ін.) [6, с. 166–167]. Наприклад:

– Як справи?

– Ок!

Дійсно, триває засмічення мови, поширюється “напівкультура”, тому зараз усе частіше вчені вдаються до термінів “екологія мови” та “екологія культури”. За влучним висловлюванням Д. С. Лихачова, “збереження культурного середовища – завдання не менш важливе, ніж збереження навколишньої природи” [3, с. 205]. Але чи може бути національна культура однорідною і чи можливо зберегти її в сучасних умовах глобалізації та інтеграції? Спробуємо відповісти на ці та інші запитання, які попутно можуть виникнути.

Українська культура – неповторна, самобутня та неординарна – посідає гідне місце у світовому культурному просторі. Вона належить до євразійського типу, оскільки формувалася на стику європейської та азійської культур, не протистояла ні європейським, ні азійським духовним цінностям, але й не підпорядковувалася їм і не підпорядковувала їх. В українській культурі помітні впливи античної культури, зокрема, відчувається її грецький дух. Вона була наповнена алювіями (відкладеннями, нашаруваннями) духовного світу кіммерійців, скіфів, сарматів, печенігів, татар та інших народів, які, як водні потоки, залишали тут свої культурні здобутки, що нашаровувались один на одному, органічно змішувалися.

Визначальний вплив на становлення та розвиток української культури мало християнство, покладене в основу світобачення українців. Воно затверджувало моральні переконання, що відповідали заповідям Божим. Православна віра була стабілізуючим чинником на історичному шляху українців, виконувала етноконсолідуючу роль, виступала чинником збереження єдності народу. Українство не приймало й не приймає будь-яких

автократичних і деспотичних форм правління, які запановують за умов максимальної ворожнечі в суспільстві. Українцям притаманні волелюбність, спонтанність, автентична емоційність, здоровий індивідуалізм за мінімальної репресивності. У мирних умовах українець замикається на своїй суб'єктивності, для якої характерною є посилена робота думки, вироблення власних поглядів, і свої завойовницькі потенції виявляє лише тоді, коли допікає ззовні (колись “діставали” поляки, турки, тепер – інші агресори).

Етап “советізації”, тісні до останнього часу контакти та відкритість кордонів із Росією, те, що в Україні до кінця ХХ століття переважна кількість шкіл і вишів послуговувалися російською мовою навчання, а також той факт, що в країні й досі наявний значний відсоток російськомовного населення, – все це впливало і впливає на мову та культуру українського народу. За часи тоталітарного режиму в Україні тип “прихованого існування” трансформувався у тип денационалізованого конформіста, людини, яка прагне уникнути участі у громадському житті, позбутися будь-якої відповідальності. Для кращих представників інтелігенції (не тільки представників українського народу) захисною реакцією слугувала так звана “внутрішня еміграція” (філософи, письменники, художники, музиканти ставали двірниками, кочегарами, “безробітними”).

Зі здобуттям незалежності в Україні відроджуються і вже відродилися багато національних традицій, звичаїв, свят, оскільки саме в них трансформуються духовне обличчя, характер, звички та психічний склад етносу, і за допомогою них забезпечується спадкоємність поколінь. Як державну мову визначено українську. Мовне середовище України поповнюється й іноземними мовами. На даному етапі модернізації системи освіти мовна політика України націлена на обов'язкове безперервне і послідовне вивчення англійської мови відповідно до міжнародних стандартів, що також є приводом для роздумів.

У полікультурному світі англійська мова функціонує як мова-посередник або, як її називають, “глобальна мова” міжкультурного спілкування. За приблизними даними, англійською можуть говорити від 1,2 до 1,5 млрд. осіб у світі (чверть людства), при цьому для найчисленнішої групи людей англійська мова не є рідною [2, с. 141]. За прогнозами М. А. Хесмен, до 2020 року кількість тих, що використовують англійську як другу іноземну мову, набагато перевищить кількість мовців, для яких вона є рідною, і англійська мова набуде нового формату, де будуть відображені патерни контактів з іншими мовами і потреби людей у спілкуванні [7, с. 3–4].

Нині ми з упевненістю можемо сказати, що ці прогнози підтвердилися. Англійська мова швидко поширюється, вона виступає в якості лінгва франка – мови-посередника (нерідної для всіх учасників комунікації), орієнтованої “на консенсус, взаємну підтримку та спільну стратегію терпимого ставлення до мовних і комунікативних помилок” [2, с. 143]. Незважаючи на широке використання інших мов в якості лінгва франка, англійська мова все ж посідає перше місце за обсягом поширення.

Наведемо приклад. Загальновідомо, що здійснювати покупки в інтернеті набагато зручніше, швидше та економічно вигідніше. До того ж вибір інтернет-магазинів досить широкий. Популярним серед любителів китайського шопінгу є торговий майданчик Aliexpress. Він має масу переваг (низька ціна, безкоштовна доставка, великий асортимент товарів, кілька варіантів оплати тощо) і доступний як звичайним, так і оптовим покупцям. Але якою ж мовою потрібно спілкуватися з продавцем? Причому спілкуватися ввічливо і чемно, дотримуючись етикету і проявляючи належну повагу до співрозмовника? Можна рідною для нього китайською (чи багато українців нею володіє?), можна російською (на російськомовному варіанті сайту). При цьому треба зважати на те, що в китайців немає клавіатур із кирилицею і, можливо, навіть кодування, яке правильно відображає її. Чи зрозуміє вас продавець? Чи відбудеться акт комунікації? На допомогу може прийти тільки англійська мова. Інший момент: сайт використовує е-перекладач, і читання описань російською з “кривим” перекладом заводять у такі нетрі, що не відразу зрозумієш, про що взагалі йдеться. Але якщо просто натиснути на посилання “Переглянути назву англійською”, все відразу стає зрозумілим.

М. А. Хесмен вказує на три фактори, що сприяють глобальному поширенню англійської мови: 1) широке використання англійської мови у сферах науки, технології та бізнесу; 2) здатність поповнювати словник з інших мов (80% запозичень); 3) прийнятність різних варіантів англійської мови (наприклад, британського, американського, канадського, австралійського, індійського та ін.) [7, с. 3]. Напевно, зазначені фактори і впливають на сфери та обсяг поширення англійської мови в якості лінгва франка, однак вони не можуть бути константними. Так, вчені висувають прогнози, що англійська як всесвітня мова може поступитися своїм місцем китайській. Інша проблема щодо мови-посередника – лінгвокультурологічна. Чи зможуть партнери уникнути комунікативних помилок, розмовляючи англійською мовою, але володіючи своїми етноспецифічними комунікативними стратегіями і нормами спілкування? Ця проблема досить обґрунтована в роботі Л. В. Кулікової з позиції можливої симетрії й асиметрії комунікативного стилю, конversaційних імплікатур [2, с. 143].

Безумовно, можна вивчити іноземну мову, знати етноспецифічні особливості невербальних засобів і комунікативного стилю, володіти комунікативними стратегіями для подолання прогалів у мовній компетенції тощо. Але в ході міжкультурної взаємодії, наслідуючи носіїв мови, ми можемо втратити свою індивідуальність і власну культурну автентичність. Як показує практика, часом це виглядає комічно. Так, С. Дж. Савіньон наводить приклад гіркого досвіду одного японця – спроб імітації американців Каліфорнії в ході спілкування з ними [9, с. 5]. Описаний С. Дж. Савіньон приклад є свідченням того, що набутий мовний і культурний досвід при вивченні іноземної мови і при контакті з її носіями не забезпечує можливість виглядати і діяти, як вони, і бути визнаним ними.

З огляду на всесвітнє поширення англійської мови одним зі злободенних питань сучасності став процес “вестернізації”, який позначається на мові та культурі не тільки позитивно, а й негативно. У даному випадку звернемося до книги С. Г. Тер-Мінасової “Війна і мир мов і культур” [10], де слушно зазначається, що разом із мовою проникає чужа культура та ідеологія, яка часто входить у протиріччя з місцевою національною культурою. Описуючи плюси і мінуси всесвітнього поширення англійської мови, дослідник піднімає питання, які цікавлять не тільки лінгвістів і лінгводидактів, а й інших фахівців, а також державних службовців.

Втім, як вирішити дану дилему? Не вивчати мову та культуру в умовах розвитку ринку неможливо, вивчати мову без культури не можна, оскільки вони нероздільні. С. Г. Тер-Мінасова наводить повчальний приклад. У Китаї вчитель англійської мови сказав англійцю з Британської Ради: “Навчайте нас вашої мови, але не вашої культури. Ми хочемо зберегти свою”. На думку дослідниці, подібна заява зворушливо патріотична, але дещо наївна і не відповідає реальності [5, с. 341].

Зрозуміло, що з наведених доводів не має скластися думка, що не слід вивчати іноземні мови, щоб зберегти свою самобутність. Етнічне суспільство як окрема культура не стоїть на місці, воно постійно розвивається, контакти з іншими країнами розширюються, тому потрібне знання хоча б однієї іноземної мови.

З метою ефективного навчання іноземних мов необхідно знайти оптимальні шляхи для збереження рідної культури при залученні до іншої. Культура кожного народу відносна, і її можна спостерігати (розглядати) оцінити лише в емічній перспективі. В навчанні іноземним мовам при міжкультурній комунікації слід виходити з головної ідеї культурного релятивізму – визнання рівноправності культурних цінностей. Навчання має бути постійно націленим на лінгвокультурологічну обізнаність тих, хто навчається або спілкується, культурний релятивізм у всіх його проявах і необхідність володіння навичками пристосування до різних комунікативних ситуацій.

З метою реалізації міжкультурної комунікації необхідно сформувати особистість, здатну виступати медіатором культур, залишаючись при цьому суб’єктом своєї національної культури. Тут доречно процитувати слова К. Крамша: “I want you to recognize me as the same as you, but at the same time I want you to recognize how different I am from you” (“Я хочу, щоб ви визнавали мене таким, як і ви самі, але в той же час я хочу, щоб ви визнали і те, що я відрізняюся від вас”) [10, с. 82]. Зважаючи на слова К. Крамша, зазначимо, що міжкультурна взаємодія має на меті інші цілі, вона здійснюється за іншими законами та нормами.

Висновки. Таким чином, явище “мовної та культурної дифузії” стосується широкого кола питань культурологічного, лінгвістичного, лінгводидактичного характеру тощо. Багатоаспектність і складність цієї проблеми визначає її актуальність і перспективність подальших досліджень.

Література

1. Грушевицкая Т. Г., Попков В. Д., Садохин А. Л. Основы межкультурной коммуникации / Т. Г. Грушевицкая, В. Д. Попков, А. Л. Садохин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 352 с.
2. Куликова Л. В. Коммуникативный стиль в межкультурном общении / Л. В. Куликова. – М. : Флинта-Наука, 2009. – 288 с.
3. Лихачев Д. С. Письма о добром и прекрасном / под ред. Г. А. Дубровского / Д. С. Лихачев. – 2-е изд. – М. : Детская литература, 1988. – 238 с.
4. Махкамова Г. Т. Концепция формирования межкультурной компетенции у студентов факультетов английского языка / Г. Т. Махкамова. – Ташкент : Фан, 2010. – 207 с.
5. Тер-Минасова С. Г. Война и мир языков и культур / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово/Slovo, 2008. – 334 с.
6. Фрумкина Р. М. Психоллингвистика : учебное пособие / Р. М. Фрумкина. – 3-е изд. – М. : Академия, 2007. – 320 с.
7. Hasman M. A. The Role of English in the 21 Century // English Teaching Forum. – 2000. – Vol. 38. – January. – № 1. – P. 2–5.
8. Haviland W. A. Cultural Anthropology /W. A. Haviland. – 9-th ed. – USA, Orlando : Harcourt Brace College Publishers, 1999. – 513 с.
9. Savignon S. J. Communicative Curriculum Design for the 21st Century // English Teaching Forum. – 2002. – № 1. – P. 2–7.
10. Kramersch C. Language and Culture / C. Kramersch. – Hong Kong : OUP, 2001.

Отримано 10.05.2018.

Summary

Zavhorodnii Viktor. Language and cultural diffusion in intercultural communication: the positive and negative aspects.

This article deals with the questions of interpenetration of linguistic and cultural elements as a result of intercultural interaction. The content of the concept “cultural diffusion” is revealed in the cultural and linguocultural levels; its positive and negative aspects are characterized. The intercultural interference phenomena are analyzed on the lexical and discursive levels. The phenomena of linguistic integration in relation to coordinate bilingualism and interference in relation to subordinate bilingualism are illustrated.

Furthermore, the phenomenon of diffusion is considered from the perspective of language innovations. The role of diffusion in the language contamination during the interference stage is shown. Much attention is paid to the issues of formation and preservation of original Ukrainian culture, as well as to prospects for the development of the linguistic environment of Ukraine. The prospects of compulsory continuous and successive learning and teaching English in Ukraine in accordance with international standards are explored in connection with its rapid dissemination and use as a lingua franca. As a result, the task of forming a personality, capable of acting as a mediator of cultures, while remaining subject to native culture, is set.

Keywords: *cultural diffusion, language diffusion, intercultural interference, coordinate bilingualism, subordinate bilingualism, linguistic innovation, Ukrainian culture, linguistic environment, lingua franca.*